

Går den gråa ekonomin inom restaurangbranschen att tygla?

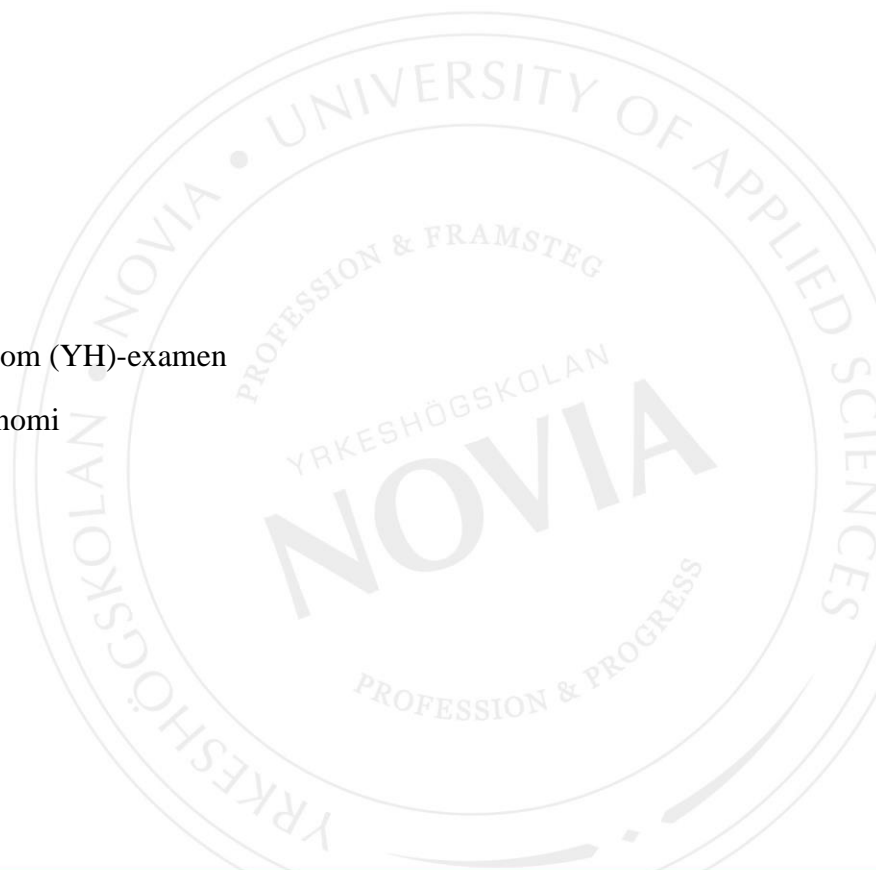
En kvalitativ undersökning om alternativa metoder för att reducera den gråa ekonomin inom restaurangbranschen

Vanessa Willför

Examensarbete för Tradenom (YH)-examen

Utbildningen Företagsekonomi

Vasa 2019

EXAMENSARBETE

Författare: Vanessa Willför

Utbildning och ort: Företagsekonomi, Vasa

Inriktningsalternativ/Fördjupning: Ekonomiförvaltning

Handledare: Anna-Lena Berglund

Titel: Går den grå ekonomin inom restaurangbranschen att tygla?

Datum 24.11.2019

Sidantal 37

Bilagor 1

Abstrakt

Grå ekonomi har länge varit och är fortfarande ett aktuellt ämne. Åtgärder har vidtagits för att minska på den grå ekonomiska verksamheten i Finland inom flertalet branscher. Under tidigare år har byggbranschen varit en av de som främst blivit granskade, inom restaurangbranschen har några specifika åtgärder dock inte tagits i bruk.

Många av metoderna har redan tagits i bruk inom andra branscher och tanken var att en modifikation av dessa kunde tas i bruk även inom denna bransch. Metoderna presenteras i teoridelen tillsammans med de vanligaste fenomenen för att idka grå ekonomi. Syftet med detta examensarbete var att kartlägga vilka sorters metoder som skulle kunna implementeras i restaurangbranschen för att minska på den grå ekonomin. Åtgärderna var av sådan karaktär att de skulle minska på det existerande skattegapet. En kvalitativ undersökning med hjälp av semi-strukturerade intervjuer var basen för den empiriska undersökningen.

Undersökningen visar att den grå ekonomin är väldigt svår att reglera i restaurangbranschen, framförallt försäljning förbi kassan. Resultatet av undersökningen visade att flertalet metoder skulle gå att tillämpa inom restaurangbranschen. Dock skulle detta bidra med en sådan skatteökning att det inte skulle vara lönsamt att implementera dessa.

Språk: svenska

Nyckelord:

grå ekonomi, skattegap, restaurangbranschen

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Vanessa Willför

Koulutus ja paikkakunta: Liiketalous, Vaasa

Suuntautumisvaihtoehto: Taloushallinto

Ohjaaja: Anna-Lena Berglund

Nimike: Pystyykö torjumaan harmaata taloutta ravintola-alalla?

Päivämäärä 24.11.2019

Sivumäärä 37

Liitteet 1

Tiivistelmä

Harmaa talous on kauan ollut ja on edelleen usein esiintyvä ongelma. Suomessa toimenpiteisiin harmaan talouden torjumiseksi on ryhdytty monella eri alalla. Rakennusala on jo vuosia ollut hyvin tarkastettu ala, mutta ravintola-alalla ei ole ryhdytty erityisiin toimenpiteisiin käyttöön.

Koska muilla aloilla on otettu käyttöön erilaisia toimenpiteitä harmaan talouden torjumiseksi, tämän opinnäytetyön ajatus oli, että muuttamalla hieman jo voimassaolevia menetelmiä, ne voisivat soveltua myös ravintola-alalle. Teoriaosassa kerrotaan olennaiset toimenpiteistä sekä yleisimmistä tavoista harjoittaa harmaata taloutta. Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli analysoida menetelmiä, ja niitä muokkaamalla kehittää toimenpiteitä harmaan talouden torjumiseen. Tutkimuksen luonne on kvalitatiivinen ja empirian tukena on käytetty puolistrukturoituja haastatteluja.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että harmaata taloutta on vaikea hallita ravintola-alalla. Varsinkin kassojen ohimyynnin on todettu olevan todella iso ongelma. Useita tutkituista toimenpiteistä olisi mahdollista ottaa käyttöön ravintola-alalla. Isoin ongelma kuitenkin on, että kannattavuus ei ole riittävä. Veronlisäykset, jotka nämä toimenpiteet toisivat, olisivat liian alhaiset. Tämän vuoksi valtiolle ei olisi kannattavaa ottaa niitä käyttöön.

Kieli: ruotsi

Avainsanat:

harmaa

talous,

ravintola-ala

BACHELOR'S THESIS

Author: Vanessa Willför

Degree Programme: Bachelor of Business Administration

Specialization: Financial Administration

Supervisor(s): Anna-Lena Berglund

Title: Can you Control the Grey Economy in the Restaurant Industry?

Date November 24, 2019 Number of pages 37 Appendices 1

Abstract

Grey economy has for a long time been, and still is, a relevant subject. In Finland there have been taken actions to regulate those in many industries. In previous years the construction industry has been well inspected, but in the restaurant industry there has been no specific actions taken yet.

Since there are many different methods that have been taken in use in other industries the thought is, that a modification of these could be implemented in the restaurant industry as well. The theory is based on the methods and the most common phenomenon to practice grey economy. The purpose of this thesis is to clarify what kind of methods that could be used in the restaurant industry to reduce those. The methods that are studied are meant to reduce the difference between the tax that gets paid and the tax that should be paid. This is a qualitative study and for the empiricism semi-structured interviews have been made.

The study showed that the grey economy is a difficult phenomenon to regulate, especially with sales that are not registered. The result showed that there are plenty of methods that could be taken to use in the restaurant industry. However, this would have such a small impact on the increased taxes the state would get that this would not be profitable.

Language: Swedish

Key words: Grey economy, restaurant industry

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1. Syfte.....	1
1.2. Problemformulering.....	2
1.1. Avgränsning.....	2
2. Grå ekonomi & ekonomisk brottslighet.....	3
2.1. Påföljder.....	4
2.1.1. Skattefel & skattebrott.....	4
2.1.2. Bokföringsbrott.....	5
2.1.3. Skattebedrägeri.....	6
2.2. Fenomen.....	7
2.2.1. Svarta löner.....	7
2.2.2. Kvittohandel & försäljning förbi kassan.....	9
2.2.3. Utländsk arbetskraft.....	12
3. Bekämpning.....	13
3.1. Allmänna bekämpningsåtgärder.....	14
3.1.1. Skatterevision.....	14
3.1.2. Online kassasystem.....	15
3.1.3. Inkomstregistret.....	18
3.1.4. Hushåll som arbetsgivare.....	19
3.2. Bekämpningsåtgärder inom byggbranschen.....	20
3.2.1. Omvänd moms.....	20
3.2.2. Skattenummer.....	22
3.2.3. Anmälningsskyldighet arbetstagare & entreprenaden.....	23
3.2.4. Entreprenaduppgifter.....	24
4. Metod.....	24
5. Undersökning.....	25
5.1. Restaurangbranschen.....	26
5.2. Intervju.....	27
5.3. Resultatanalys.....	32
6. Avslutning.....	35
7. Källförteckning.....	38

1. Inledning

Grå ekonomi är någonting som Finlands föregående regering kämpat hårt emot med sitt åtgärdsprogram och strategi för bekämpning av grå ekonomi och ekonomisk brottslighet. Åtgärdsprogrammet togs i bruk 2016 och skulle pågå till 2020. Den nya regeringen har förhandlat fram ett nytt regeringsprogram, i det nya regeringsprogrammet kommer de att fortsätta med strategin för att bekämpa grå ekonomi och ekonomisk verksamhet även efter 2020. Den gråa ekonomin har varit ett aktuellt ämne i Finland under många år och flertalet åtgärder har tagits i bruk som resultat av dessa.

Detta examensarbete kommer att behandla den gråa ekonomin inom restaurangbranschen. Jag kommer att kartlägga de mest typiska ekonomiska brotten för denna bransch i Finland samt ta upp de bekämpningsåtgärder som blivit tagna i bruk. Åtgärder som vidtagits i andra branscher är exempelvis omvänd moms samt skattenummer. Jag kommer vidare att analysera huruvida dessa redan vidtagna åtgärder skulle kunna tillämpas vidare inom restaurangbranschen.

För att det ska vara möjligt att göra en analys av åtgärder som skulle kunna tas i bruk, behöver man förstå vilka de vanligaste skattefusken är inom denna bransch. Inledningsvis så kommer det att tas upp de vanligaste sätten att skattefuska samt påföljderna. Därefter kartläggs olika bekämpningsmetoder som redan tagits i bruk. Avslutningsvis kommer resultaten av intervjuerna presenteras, de har blivit utförda på basen av de åtgärder jag tagit fram och undersökt.

1.1. Syfte

Bygg- och restaurangbranschen har varit utsatta för skattegranskning under de senaste åren. Detta beror på att de är båda sådana branscher som blivit påkomna för att hålla på med

skattefusks och grå ekonomi av olika slag. Syftet med detta examensarbete är att få en djupare förståelse över de vanligaste skattefusken inom restaurangbranschen. Bekämpningsåtgärderna som vidtagits för att minska skattegapet kommer bli undersökta och förklarade. Fokuset kommer att vara på restaurangbranschen och därför kommer jag enbart att fokusera på de åtgärder som skulle kunna tillämpas denna bransch. Restaurangbranschen förutsägs vara följande bransch som kommer bli granskad och få nya förebyggande regulationer att följa. Orsaken till att jag använder mig av byggbranschens åtgärder som jämförelse är för att branscherna har flera likheter med kontantbetalning och utländsk arbetskraft.

1.2. Problemformulering

Åtgärder har vidtagits för att minimera grå ekonomi, vissa åtgärder har varit mer riktade till en bransch än andra. Omvänd moms är ett exempel på åtgärder som tagits i bruk för att kontrollera byggbranschen. En bransch som däremot inte varit under stor bevakning ännu är restaurangbranschen. Eftersom de har mycket att göra med kontantbetalningar och även utländsk arbetskraft ligger de i riskgruppen för grå ekonomi. Examensarbetet kommer resultera i en analys över vilka åtgärder som skulle kunna tagas i bruk för att minimera den gråa ekonomin. Främsta fokuset på jämförelser kommer att vara på de åtgärder som redan tagits till i byggbranschen. Dessa två branscher är liknande med tanke på kontanthandeln, mellanhänder och utländsk arbetskraft vilket gör att de är passande jämförelser.

1.1. Avgränsning

Jag har valt att avgränsa detta examensarbete till enbart bygg- och restaurangbranschen i Finland. Detta för att ämnet skulle bli för brett ifall jag skulle ha inom exempelvis hela Europa. Lagstiftningen och framförallt beskattningen i länderna skiljer sig åt märkbart vilket

även gör att det inte går att dra någon entydig slutsats för en bransch inom flera olika länder. Både bygg- och restaurangbranschen har sina likheter vilket gör att det går att dra paralleller mellan dessa. Bland annat så innefattar båda branscherna en stor mängd kontanthandel samt utländska arbetstagare och arbetsgivare.

2. Grå ekonomi & ekonomisk brottslighet

Grå ekonomi har så gott som alltid funnits, men en klar definition på detta fanns inte före Lagen om enheten för utredning av grå ekonomi kom 2010. Tack vare att lagstiftningen kom till så blev det lättare att utreda företagsverksamheternas gråa ekonomi. (Justitieministeriet, 2011)

Då man diskuterar grå ekonomi syftas det på en affärs- eller företagsverksamhet som till sin natur är laglig, men lagstadgade uppgifter har blivit försummade i syfte att undvika skatter och andra lagstadgade avgifter. Grå ekonomi och ekonomisk brottslighet är väldigt lika och gränsen mellan dessa är ibland väldigt svår att uppfatta. Skillnaden mellan ekonomisk brottslighet och grå ekonomi är flytande och beror främst på grovheten och medvetenheten om brottet i fråga. Det är inte heller ovanligt att ekonomisk brottslighet är kopplad till organiserad brottslighet, det faller sig därmed naturligt att en stor del av denna sorts brottslighet hålls och förblir dold för myndigheterna. De branscher som anses vara mest utsatta för denna sorts brottslighet är byggnads-, restaurang-, transport- och städbranschen. (Rådet för brottsförebyggande, ei pvm)

Staten får in cirka 5,2 miljoner euro i skatteintäkter från restaurangbranschen årligen. Det uppskattas att 10% av denna branschomsättning är involverad i grå ekonomisk verksamhet. Samhället går miste om mycket skatteintäkter på grund av grå ekonomi och ekonomisk brottslighet. Det är dock inte enbart samhället som lider av detta utan även företagen som har en fullständigt laglig verksamhet påverkas av detta. Bland annat så är

konkurrensförutsättningarna väldigt orättvisa för de laglydiga och till fördel för de som håller på med grå ekonomi. Det finns flertalet brott som klassificeras som ekonomiska brott, några av dessa är skattebrott, gäldenärsbrott, bokföringsbrott och tjänstebrott. I kapitlet nedan kommer det att tas upp de ekonomiska brott som jag anser vara väsentliga för detta examensarbete. De brott jag valt att ta upp är skattebrott och skattefel, bokföringsbrott samt även skattebedrägeri. (MARA, ei pvm)

2.1. Påföljder

Har man begått ett brott så är det självfallet att man skall få någon sorts påföljd av detta, även inom grå ekonomi. Skattefel, bokföringsbrott och skattebedrägeri är de brott som jag valt att undersöka eftersom jag anser att dessa är de mest relevanta för denna undersökning. Det som kommer läggas fram i kapitlen nedan är hur man gör sig skyldig till dessa brott, samt vilket sorts straff man kan få som påföljd.

2.1.1. Skattefel & skattebrott

Enligt Rådet för brottsförebyggande så var 48% av de ekonomiska brott som skett under 2016 skattebrott och 2017 steg denna siffra till 55% skriver inrikesministeriet. En sådan betydlig ökning beror delvis på att kontrollerna och bevakningen av de utsatta branscherna skärptes. Skattefel är differensen mellan vad som borde blivit betalt och det som faktiskt blivit betalt. Den största orsaken bakom dessa är framförallt grå ekonomi. Skillnaden mellan ekonomisk brottslighet och grå ekonomi är flytande och beror främst på grovheten och medvetenheten om brottet i fråga. (Inrikesministeriet, ei pvm) (Rådet för brottsförebyggande, ei pvm)

2.1.2. Bokföringsbrott

För ett bokföringsbrott kan man bestraffas med böter eller fängelse enligt bokföringslagen. Straffets karaktär varierar på basen av hur grovt brottet anses vara. I kapitlet nedan klargörs de olika formerna av bokföringsbrott samt hur straffen för dessa ser ut i Finland.

Alla som driver en verksamhet är bokföringsskyldiga. Bokföringen bör innehålla alla affärshändelser, utgifter, inkomster och övriga finansiella transaktioner under rätt konton. Förutom detta så skall alla affärshändelser vara försedda med ett verifikatnummer och vara daterade. I strafflagen är bokföringsbrott indelat i tre kategorier baserat på dess karaktär, dessa är bokföringsbrott, grovt bokföringsbrott och bokföringsbrott av oaktsamhet. Ifall att den bokföringsskyldige låter bli att anmäla affärshändelser eller bokslut, förstör bokföringsmaterial eller sätter in felaktig information i bokföringen anses detta vara ett bokföringsbrott. Den skyldige skall dömas till böter eller fängelse i högst två år ifall försummelse anses göra det svårt att få en verklig bild av resultatet i verksamheten. För att ett bokföringsbrott skall anses vara grovt så skall de vilseledande uppgifterna vara förekommande i en stor mån och gälla betydande summor, väsentliga delar skall helt ha lämnats bort ur bokföringen eller bokslutet. Fängelsestraffet kan vara upp till fyra år men minst vara 4 månader. Ett bokföringsbrott som sker av oaktsamhet har samma bestraffning som bokföringsbrott, det vill säga böter eller fängelse i högst två år. Detta brott är en mildare version av bokföringsbrott och gäller för de som inte har så mycket försummelser men ändå gjort sig skyldiga till ett brott. Detta innebär att man inte på flit försöker gömma undan bokföringsuppgifter utan man på grund av oaktsamhet har tappat bort eller utelämnat sådana uppgifter som skall vara med i bokföringen. (Justitieministeriet, 1889) (Minilex, ei pvm) (Justitieministeriet, 1997)

2.1.3. Skattebedrägeri

Om man lämnar in oriktiga uppgifter eller undanhåller uppgifter för myndigheten med tanke att det skall påverka bestämmandet av skatt, är det frågan om skattebedrägeri enligt strafflagen. Ifall att brottet anses vara litet så döms man enbart till en skattehöjning men ifall man blir skyldig för skattebedrägeri så är påföljden böter eller fängelse upp till två år. Det anses vara ett grovt skattebedrägeri då det planenligt blivit genomfört och det blivit gjort för att åstadkomma en ekonomisk vinning. Straffet varierar då mellan fyra månader till fyra år. (Justitieministeriet, 1889)

Maj 2017 skriver svenska Yle om en krögare i Åbo som blivit dömd för bokföringsbrott och skattebedrägeri. Mannen har under 2012–2015 uppgett falska uppgifter till skatteförvaltningen samt underlåtit sig att bokföra inkomster på ungefär 500 000 euro. Dessa inkomster anses ha kommit från öl- och restaurangförsäljning. Mannen blev dömd för grovt bokföringsbrott och grovt skattebedrägeri på två punkter. Straffet blev två år och 5 månader i fängelset samt är mannen skyldig att betala 355 000 euro i skatt. (Hoffman, 2017)

Högsta domstolen skriver i ett prejudikat publicerat i mars 2018 om en restaurangägare som gjort sig skyldig till grovt skattebedrägeri på tre punkter och grovt bokföringsbrott på två punkter. Den dömde personen har under 2010–2015 idkat försäljning förbi kassan vilket innebär att försäljningen inte blivit införd i bokföringen och inte heller blivit anmäld till skatteförvaltningen. 767 141 euro hade undvikits att betala i inkomst- och mervärdesskatt. Utöver detta hade personen inte heller anmält de personliga inkomster som lyfts från företaget. Den totala summan av obetalda skatter blev därmed 988 881 euro. Högsta domstolen ansåg att brotten var så pass planenliga och handlade om så stora summor att straffet skulle vara tre år och 10 månader i fängelset. Men eftersom personen erkände sig skyldig till brottet och därmed underlättade utredningen av fallet, samt att hen betalade en del av de obetalda skatterna före rättegångens start, så fick personen ett mildare straff. Domen blev två år och en månads fängelse samt att personen skall betala skadestånd till skatteförvaltningen. (Korkein oikeus, 2018)

2.2. Fenomen

Man kan idka grå ekonomi på flertalet sätt beroende på inom vilken bransch man är. Eftersom både restaurang- och byggbranschen innefattar kontanthandel och ofta många anställda som är av utländskt ursprung, fokuseras det på svarta löner, kvittohandel och utländsk arbetskraft som typiska fenomen inom branschen. Med utländsk arbetskraft syftas det i detta examensarbete på de som arbetar i Finland som papperslösa och därmed egentligen inte får arbeta här. Detta leder till att de får betalt svart och inga skatter blir betalda för dessa personer.

2.2.1. Svarta löner

Då någon arbetar svart så innebär det att lönen betalas ut utan att det har betalats någon skatt eller andra lagstadgade avgifter. I detta sammanhang då vi pratar om lagstadgade avgifter så avses bland annat pensionsavgifter, ArPI och olycksfallsförsäkringar. Dessa utgifter skall dras av från lönen och bör betalas av arbetsgivaren. Svartarbete är ett vanligt fenomen inom den gråa ekonomin och sker ofta genom kontant betalning. Genom att betala ut och ta emot svart lön så kan man göra sig skyldig till skattebrott.

Det är inte ovanligt att pengarna som man betalar ut de svarta lönerna med kommer från kvittolös försäljning. Har en kund betalat en vara kontant och man inte sätter in det i bokföringen, har ingen produkt eller tjänst heller sålts enligt pappren. Internationellt är det ett problem med svart arbetskraft, vanligt är det även att utländsk arbetskraft kommer till Finland och arbetar svart. Risken är stor att dessa blir utnyttjade av arbetsgivaren genom att denne har dem att arbeta utan egentlig anställning. I värsta fall så kan det till och med handla om människohandel i dessa sammanhang.

Under de senaste två åren har man märkt av en ökning i detta fenomen. Man antar att detta till viss del beror på att människor vågar ta mera kontakt till arbetskyddsmyndigheten, men de har även skärpt kontrollen på arbetsplatser. En annan orsak till denna ökning är friheten att röra sig inom EU, samt flyktingströmmen där det förekommer de som kommit in i landet utan papper. De som är papperslösa här så kan inte heller arbeta på ett lagligt sätt vilket gör att de då anser att de ej har något annat val än svartarbete. (Skatteförvaltningen, 2018 e)

Användning av svartarbete är inte enbart en förlust för staten och kommunen på grund av den minskade skatteinkomsten, utan dessa företag får även en enorm konkurrensfördel. Har ett företag mindre utgifter så kan de exempelvis sälja sina tjänster eller produkter billigare än konkurrenten som betalar de lagstadgade utgifterna. Allt detta leder till en kedjereaktion, ifall staten inte får in tillräckligt med skattepengar så måste de höja skatteintäkterna, de drabbade är då skattebetalarna. Ett annat exempel är försäkringsbolagen, får de inte in tillräckligt med pengar från försäkringar så måste de höja försäkringsavgiften. Den svartarbetande arbetstagaren tänker inte alltid på konsekvenserna av detta, tar arbetstagaren emot en svart lön så samlar hen ingen pension och har heller inte rätt till arbetslöshetspenning. (Ekobrottsmyndigheten, ei pvm)_(Social- och hälsovårdsministeriet, ei pvm)

Under 2015 steg lönesumman med 300 miljoner inom byggbranschen skriver de i ett utlåtande från revisionsutskottet. Detta innebar en ökning av skatteintäkter på 100 miljoner. Även de anställdas lönesummor ökade, och framförallt de utländska arbetstagarnas lönesummor steg, fastän antalet anställda inte ökade. Detta anser skatteförvaltningen vara effekten av de reformer som vidtagits inom byggbranschen med omvänd moms, skattnummerregister och anmälning av entreprenader och arbetstagare. De skriver vidare att de anser undersöka om skattnummer skulle kunna tillämpas i andra branscher med fokus på utländsk arbetskraft. Typiska branscher som är kopplade med utländsk arbetskraft är bland annat restaurang- och transportbranschen. (Riksdagen, 2017)

2.2.2. Kvittohandel & försäljning förbi kassan

Ifall att kunden betalar med kontanter är det obligatoriskt för försäljaren att erbjuda kvitto till kunden, kunden har däremot ingen skyldighet att ta emot detta kvitto. Ifall att kunden inte vill ha ett kvitto så är försäljaren inte heller skyldig att skriva ut ett kvitto på försäljningen.

Ett giltigt kvitto ska innehålla näringsidkarens namn och FO-nummer, kvittots identifikationsnummer och det bör även vara daterat. Information om produkten skall även framkomma i egenskap av mängd på den sålda varan, vilken sorts produkt eller tjänst det rör sig om och priset på föremålet. Utöver att produktens eller tjänstens pris bör förekomma så skall även mervärdesskatt och skattesats framkomma. De måste inte vara elektroniskt utskrivna utan kan även vara skrivna för hand så länge de innehåller all ovan nämnd information. Figur 1 nedan är ett exempel från skatteförvaltningens hemsida över hur ett kvitto kan se ut.

BUTIK EXEMPEL Ab			
Lisa&Lasse Boden			
Kommungatan 100, 12345 Staden			
Tfn 010 12 34567			
FO-nummer: 1234567-8			
2.1.2014 16:04:38			
Kvitto: 12345 Kassa: 3			
Kund: Stamkund			
Kort: 1234			
Varumärke jos 1 l app			3.08
Produkt te 20ps grön päron			1.75
2 x 15,50 Make up ögonskugga			31.00
TOTALT			35.83
KONTANT			40.00
TILLBAKA			4.17-
MOMSSATS	EXKL. MOMS	MOMS	INKL MOMS
2 14.00%	4.24	0.59	4.83
TOTALT	4.24	0.59	4.83
3 24.00%	25.00	6.00	31.00
TOTALT	25.00	6.00	31.00
TACK FÖR BESÖKET			
VÄLKOMMEN ÅTER!			
säljare: Robin			
öppet: mån-fre 7-21, lör 7-18 (sön 12-18)			
Lisalasseboden.fi			

Figur 1 Skatteförvaltningens exempel på kvitto

Det finns vissa undantag för när man inte behöver ge kvitto och dessa gäller:

- försäljning från automat såsom exempelvis en lemonadmaskin
- torghandel utomhus, detta är någonting som är vanligt främst på sommaren med exempelvis jordgubbs- och potatisförsäljning
- sådan verksamhet som hänvisas till lotterilagstiftningen
- elektronisk handel där näringsidkaren inte är närvarande vid betalningen.

Genom att alltid be om kvitto så bidrar man till att minska på den gråa ekonomin. Detta eftersom försäljaren inte då kan idka svart försäljning. Svart försäljning är då näringsidkaren tar betalt för någonting utan att bokföra detta.

Även dörrvakter vid restauranger skall erbjuda kvitto för garderobsavgiften. Däremot ifall hen är en självständig näringsidkare så bör man ta hänsyn till räkenskapsperiodens omsättning vars gräns är 10,000 € per år. Är omsättningen under denna gräns så är man inte heller momsskyldig. Även dricksen är en beskattningsbar inkomst vilket innebär att kvitto även på dessa bör erbjudas. (Skatteförvaltningen, 2017 e)

I januari 2014 ikraftträdde Lagen om skyldighet att erbjuda kvitto vid kontantförsäljning. Lagen gäller de som har en omsättning som överskrider 10,000 euro under en räkenskapsperiod. Det huvudsakliga syftet med denna lag är att minimera svart försäljning där näringsidkare inte bokför sin försäljning. I lagen framkommer det att påföljden för att inte erbjuda kvitto är en försummelseavgift som skall betalas till staten. Avgiften varierar mellan 300 till 1000 euro. (Justitieministeriet, 2013)

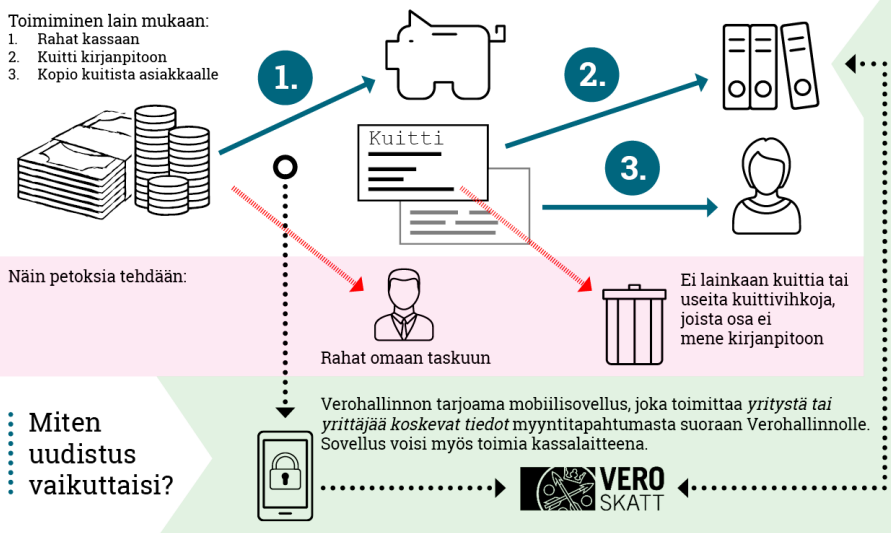
Turun Yrittäjät ry lanserade i april 2019 en kampanj där de uppmanar privatpersoner att alltid be om kvitto. I artikeln skriver de att missförhållanden inom restaurangbranschen varit ett mycket aktuellt ämne och inom flertalet branscher har man upptäckt att det skrivs ut så kallade noll-kvitton. Med detta syftas det på att försäljningen slås in i kassan men för en mycket mindre summa än det egentliga köpet är. Detta skriver de beror bland annat på att

människor inte vill ta emot kvitton för små köp. För att minimera detta förfarande så startade Turun Yrittäjät ry kampanjen ”Vaadi aina kuitti”. (Rastas, 2019)

Försäljning förbi kassan innebär att man säljer en produkt och tar emot pengarna, men att detta aldrig tas in i bokföringen eller enbart delvis tas in. De branscher som använder mycket kontanta medel är de som är i störst riskzon för detta. Ifall att försäljningen sker med kontanta medel är det lätt för försäljaren att sätta pengarna i egen ficka och inte göra något kvitto för

Esimerkki 1: Osto käteisellä, ei kassakonetta, käsinkirjoitettu kuitti

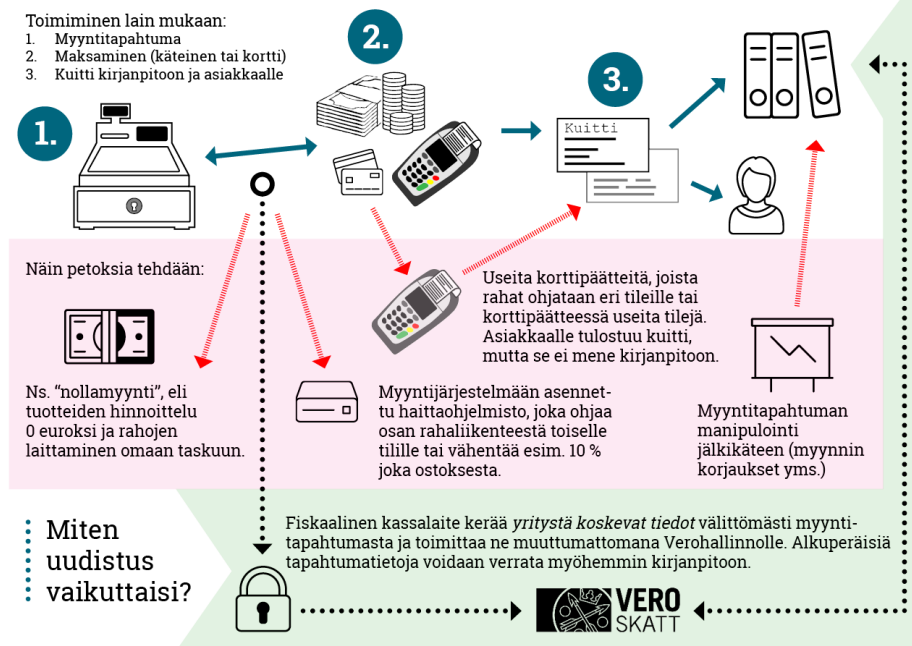
Toimiminen lain mukaan:
1. Rahat kassaan
2. Kuitti kirjanpitoon
3. Kopio kuitista asiakkaalle

Figur 2 exempel från skatteförvaltningen hur försäljning förbi kassa går till

Esimerkki 2: Osto kortilla tai käteisellä, myynti kassaan

Toimiminen lain mukaan:
1. Myyntitapahtuma
2. Maksaminen (käteinen tai kortti)
3. Kuitti kirjanpitoon ja asiakkaalle

Figur 3 exempel från skatteförvaltningen hur försäljning förbi kassan med skild kassamaskin går till

affärshändelsen. Bedrägerier som betalas med kort förekommer också. Dessa kan ske så att föremålet slås in som en så kallad ”nollförsäljning”. Ett annat fenomen är att de har en separat kortläsare som för vidare pengarna till ett annat bankkonto än företagets egentliga maskiner. Kunden får då ett kvitto på köpet men pengarna har inte gått till företagets konto och därmed inte heller blivit infört i bokföringen. Figur 2 är ett exempel från skatteförvaltningens hemsida hur försäljning förbi kassan går till med kontanthandel. Kunden betalar köpet men pengarna slås inte in i kassamaskinen och därmed fås aldrig heller något kvitto på händelsen, kontanterna sätts i egen ficka. Hela försäljningen tas med andra ord inte med i bokföringen. Figur 3 visar hur försäljning förbi kassan går till med en separat kortläsare. Försäljningen slås in som en ”nollförsäljning” i kassamaskinen och företagaren tar betalt med en skild kortläsare som för pengarna till ett annat konto. I detta fall får kunden ett kvitto men det är ingen försäljning som tas in i bokföringen.

I Maj 2019 utförde Polisen tillsammans med andra myndigheter en granskning av skattenummersanvändning och utländsk arbetskraft. Undersökningen var dels riktad till inkvarterings-, restaurang- och byggbranschen. Av de 674 arbetstagarna så misstänks 1,6% för svartarbete. Inom restaurangbranschen fann man flera stycken fall av försäljning förbi kassan i och med att man granskade redovisningen av försäljning och användningen av kassan. (Polisen, 2019)

2.2.3. Utländsk arbetskraft

Vid anställning av en person som inte har finskt medborgarskap så bör arbetsgivaren kontrollera att hen har lov att arbeta i Finland, det vill säga att hen har uppehållstillståndskort. Det är inte enbart tillräckligt att kontrollera detta, utan dessa uppgifter bör även förvaras på arbetsplatsen. Ett godkännande för utländska arbetstagare baseras på flera olika faktorer. Det beror på vilket sorts arbete som kommer att utföras, hur länge det kommer att fortgå, och därtill även vilken nationalitet som arbetstagaren har. Undantag för ansökan om arbetstillstånd i Finland är de som bor i de nordiska länderna, EU, Liechtenstein och Schweiz. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2018)

Det är inte tillräckligt att förvara en kopia på den utländska arbetstagarens uppehållstillståndskort medan hen arbetar för arbetsgivaren. Detta dokument och även arbetstagarens personuppgifter bör förvaras i fyra år efter avslutandet av anställningsförhållandet. Detta för att arbetarskyddsmyndigheten skall ha möjlighet att kontrollera dokumenten. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2018)

När en arbetsgivare anställer en utländsk arbetstagare skall hen enligt utlänningslagen uppge information om detta till arbets- och näringsbyrån. En arbetstagare klassificeras som en utländsk arbetstagare ifall denne inte är en EU- medborgare. Informationen som skall anmälas är de centrala arbetsvillkoren som arbetsuppgifter, längd på arbetet och lön. Det finns inget krav på hur detta skall lämnas in, arbetsgivaren får fritt formulera detta och sedan skicka in det till arbets- och näringsbyrån. Arbetsgivaren har en vecka på sig att göra detta. Arbetstagare som är utstationerade till ett annat land från sin arbetsplats är ett undantag för anmälningsskyldigheten. (Social- och hälsovårdsministeriet, 2018)

Det har konstaterats att företag vars verksamhet drivs av personer med ett utländskt ursprung har mera anmälnings- och betalningsförsummelser än de företag som idkas av en person med finländskt ursprung. En tredjedel av företagen med utländsk ägare har skatteskulder skriver skatteförvaltningen. För dessa är även skatteskulden fördubblad jämfört med finländska företag. Man har även kunnat konstatera att bakgrunden har en påverkan på företagets livslängd. (Skatteförvaltningen, 2018 j)

3. Bekämpning

Bekämpningsåtgärderna har tagits i bruk av skatteförvaltningen och staten genom att tillämpa nya lagar enligt behovet att reglera den gråa ekonomin. Dessa består främst av

anmälningsskyldigheter till skatteförvaltningen för att kunna kontrollera att allting går rätt till. Nedan tas det upp de bekämpningsåtgärder som påverkar bygg- och restaurangbranschen mest och haft en stor inverkan.

3.1. Allmänna bekämpningsåtgärder

Under årens lopp har flertalet åtgärder tagits vid för att minska på den gråa ekonomin. Lagstiftningar har ändrats och nya anvisningar har gjorts för att reglera hur både företag och privatpersoner skall gå tillväga. Nedan kommer det att tas upp de bekämpningsåtgärder som är menade för en bredare publik och inte enbart en enskild bransch.

3.1.1. Skatterevision

En skatterevision utförs av en skatterevisor som blivit utvald av skatteförvaltningen för att granska en enskild kund. Revisorn bör vara oberoende och opartisk till företaget som granskas. Avsikten med skatterevisionen är inte enbart för att kontrollera huruvida kunden uppgett tillräckliga och riktiga uppgifter gällande beskattningen, man vill även att den skattskyldige skall vilja och kunna utföra beskattningsärenden på ett korrekt sätt. Orsaken till en sådan granskning är för att förhindra att det uppkommer fel i beskattningen eller rent av missbruk. Skatterevisorn kontrollerar att affärsverksamheten och bokföringen är jämbördiga, bokföringen och deklARATIONEN till skatteförvaltningen stämmer överens och även att skattelagstiftningen blivit följd. En skattegranskning kan göras i olika sorters omfattningar som avgörs på basen av en förhandsanalys. Kommer man däremot under granskningen fram till att en delvis granskning inte är tillräcklig så utförs istället en helhetsgranskning. Fokuset i skattegranskningen kan vara enbart på någon enskild affärstransaktion eller skatteslag. (Skatteförvaltningen, 2017 a)

En skatterevision går till på så vis att skatterevisorn inledningsvis bekantar sig med branschen och går igenom de uppgifter som blivit inlämnade. Därefter tar de kontakt med företaget för att bestämma datum för granskningen så att företaget kan ta fram det material för den tidsperiod som blir granskad. Det är inte enbart företagens material som granskas utan även utomstående parter bokföring kan krävas för att säkerställa att det granskade företagens bokföring är korrekt. I det inledande skedet så skall även företaget berätta om sin affärsverksamhet för skatterevisorn, bland annat om hur bokföring och löneberäkningen sköts. Den så att säga egentliga skatterevisionen utförs på basen av det material som företaget givit revisorn. Materialet som revisorn granskar är huvudboken, bokslut, verifikationsmaterial och lönebokföringen. Skatterevisorn diskuterar dokumenten med företaget för att reda ut eventuella oklarheter. Då alla dokument blivit granskade så diskuteras detta med företagens representanter och revisorn berättar sina slutsatser. I diskussionen framför skatterevisorn eventuella åtgärder som skall tas för att korrigera beskattningen om felaktiga uppgifter hittats. Ifall att förekomsten av felaktigheter är små så får den skattskyldige utföra korrigeringarna själv. (Skatteförvaltningen, 2017 a)

Då en skatterevision blivit utförd så skriver revisorn alltid en skatterevisionsberättelse. I denna så beskrivs alla iakttagelser som gjorts i granskningen och vilka åtgärder som tagits på basen av iakttagelserna. Skatterevisionsberättelsen skall innehålla uppgifter om den skattskyldige och dess verksamhet, information om granskningens omfattning och även bokföringsmaterial. Motivering till varför ett beslut tagits samt namnen på de som utfört granskningen skall framgå. Berättelsens omfattning beror till stor del på vilket skatteslag som stått till grund för granskningen. Då skattegranskningen är slutförd så skall allt material lämnas tillbaka till den granskade och hen har även rätt till att bli hörd angående de åtgärder som vidtagits på basen av skattegranskningen. (Skatteförvaltningen, 2017 a)

3.1.2. Online kassasystem

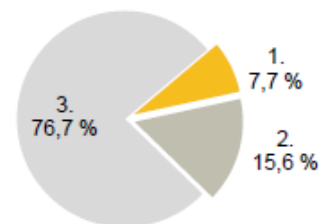
Staten införde 2016 en process om att bekämpa den grå ekonomin, i detta program så övervägde de en införing av online kassasystem. I juni 2018 har skatteförvaltningen

publicerat en rapport över huruvida detta skulle kunna fungera i praktiken och vilken nytta det skulle kunna ha att införa detta. Orsaken till att vi inte tidigare tagit någonting sådant i bruk är bland annat för att det skulle kräva en lagförändring av både företags men även skatteförvaltningens skyldigheter och rättigheter. I rapporten tas det även upp huruvida det skulle gå att vidareutveckla ett fiskalt system från B2C företag till B2B. För tillfället finns det ingen lagstiftning som reglerar hur kassasystemet skall vara i ett företag. Några av de vanligare kassasystemen som använd i Finland är point-of-sale systemet där man har flera kassamaskiner som är kopplade till ett huvudkassasystem. Det är inte heller ovanligt att ha en lös kassamaskin som medtages till bokföraren eller molnbaserade system som exempelvis iZettle. Skatteförvaltningen skriver att de räknar med en ökning av skatteintäkter på 120–140 miljoner euro genom att ta i bruk ett sådant kassasystem. (Skatteförvaltningen, 2018 a)

Det förekommer vissa problem med dessa kassasystem som vi använder i Finland idag. Det är möjligt att manipulera informationen i efterhand med hjälp av exempelvis en Zapper, dock är detta mera vanligt utomlands. Vid en manuell överföring av data är det lätt hänt att manipulering av information sker och det främsta problemet är försäljning förbi kassan.

Fokuset för detta projekt är för företag och branscher som har väldigt mycket kontant försäljning. För att få fram företagen och branscherna som detta skulle gälla så kontrollerade man vilka företag som hade FO-nummer och var med i förskottsuppbördsregistret samt momsregistrerade. 33,3 % av dessa företag ansågs vara i en sådan bransch där kontanter förekommer i stor mån. Dessa 174,335 företag blev därefter kategoriserade i tre kategorier, övernattnings- och näringsbranschen, annan service verksamhet och andra företag som verkar med kontanta medel, denna indelning visas i figur 4. I övernattnings och näringsbranschen bestod 81,9 % av företagen av restauranger. Andra serviceverksamhets kategorin bestod till 44% av frisörer och 19,4% av andra inom skönhetsbranschen, resterande del var andra personliga tjänster.

1. majoitus- ja ravitsemistoimialoilla (13 458),
2. muilla palvelutoimialoilla (27 214) ja
3. muilla käteistoimialoilla toimiviin yrityksiin (133 663).

Figur 4 indelning av kontanthandel per bransch

Skatteöverskott förekommer främst inom övernattnings- och näringsbranschen visar skatteförvaltningens undersökning. 5,9 % av de undersökta företagen hade överskott på över 5000 €. De förtydligar att skatteöverskott uppstår endast vid deklarerande skattebelopp, detta innebär att den försäljning som blir dold och därmed klassas som grå ekonomi, inte syns på skattesaldot. (Skatteförvaltningen, 2018 a)

Skatteförvaltningens slutsats av sin undersökning kom de fram till att ett online kassasystem skulle gynna kassasystems leverantörer, staten, bokförare och revisorer, konsumenter, konkurrenskraften och personalen. De anser att konkurrenskraften skulle neutraliseras och jämnas ut med ett sådant system eftersom den grå ekonomin skulle minska i och med den skärpta bokföringen. En jämställd konkurrenskraft kan leda till bättre affärsmöjligheter vilket i sin tur leder till bättre försäljning och möjlighet till anställning av mera personal. Ett av de stora problemen med företag som handlar med kontantförsäljning är försäljning förbi kassan. Det vill säga att försäljningen aldrig blir inslagen i kassaapparaten och därmed även utesluts från bokföringen. En ny lagstiftning skulle minska på den svarta försäljningen och även utbetalning av svarta löner. Den positiva effekten av ett online kassasystem skulle inte enbart vara ökad skatteintäkt och minskad grå ekonomi utan det skulle också kunna vara användbart vid bland annat undersökning av den nationella ekonomin. Bokföringen skulle underlättas på så vis att företagskunders kvitton skulle kunna skickas rakt till bokföraren. (Skatteförvaltningen, 2018 a)

I utredningens sista del undersöker de tre olika lösningar, ett offline system, uppladdande online system och ett system i realtid. Ett offline system skulle innebära att den som skall granska behöver vara på plats vid stället som granskas och ha ett program och utrustning som krävs för granskningen. Ett system som regelbundet laddar upp eller ett realtidssystem däremot skulle ske genom en anslutning via internet till skatteförvaltningens

informationssystem. Skillnaden mellan det uppladdande systemet och online systemet är väldigt liten. Båda två sänder information i realtid till skatteförvaltningens system men ifall att anslutningen av någon orsak skulle brytas så sparas informationen i ett uppladdande system på kassaapparaten till anslutningen återupptas. (Skatteförvaltningen, 2018 d)

I undersökningen kom de fram till att det uppladdande online system skulle vara det bästa alternativet. Ett offline system skulle bli alltför dyrt med maskiner och någon skulle behöva vara på plats för att granska. Med ett uppladdande online system så skulle all information överföras automatiskt och kostnader skulle heller inte bli alltför höga. Det har dock i denna undersökning blivit uppenbart att fastän man skulle ta i bruk ett online kassasystem så skulle inte detta förhindra att försäljning förbi kassan skulle ske. (Skatteförvaltningen, 2018 d)

3.1.3. Inkomstregistret

Från och med den första januari 2019 ikraftträdde en ny lagstadga om att alla betalningstransaktioner för löne- och förvärvsinkomster skall anmälas till inkomstregistret, en elektronisk databas. Detta gäller såväl arbetsgivare som föreningar och hushåll. Förutom att löner, naturaförmåner, arvoden, och arbetsersättningar skall anmälas så bör även de skattefria och skattepliktiga kostnadsersättningarna anmälas till inkomstregistret. 2021 ikraft träder även skyldighet att anmäla förmåner och pensioner till registret. Penningssumman har ingen inverkan på ifall man skall anmäla en ersättning eller inte. Fastän ingen egentlig penninglön för exempelvis reseersättning betalas ut, så skall detta registreras. Uppgifterna som blir registrerade i inkomstregistret används av skatteförvaltningen, FPA, sysselsättningsfonden, arbetspensionsanstalterna och pensionsskyddscentralen (PSC), nytt för 2020 kommer vara att även arbets- och näringsministeriet (ANM), statistikcentralen, sysselsättningsfonden, skadeförsäkringsanstalterna, arbetslöshetskassorna och arbetarskyddsmyndigheten kommer ha tillgång till uppgifterna i registret. (Skatteförvaltningen, 2019 b)

En anmälan i inkomstregistret görs av prestationsbetalaren enskilt för varje person, man anmäler alla ersättningar per person på en anmälan. Detta betyder att både kilometerersättning och penninglön blir inmatade på samma gång. Andra uppgifter som skall ges i samband med anmälan är identifieringsuppgifter, specifikation på lön och ersättning, inkomstslag, avdrag på lön, anställningsförhållande, försäkrings- och frånvaro uppgifter, återkrav. En separat anmälan krävs för de olika inkomstslagen, exempelvis arbetsersättning och naturaförmån skall vara skilda. Kapitalinkomster behövs däremot inte anmälas och inte heller fackföreningsavgifter ifall sådana blir betalda. Till inkomstregistret skall lönen anmälas inom 5 kalenderdagar från löneutbetalningsdagen, ifall förpliktelsen att anmäla de obligatoriska uppgifterna försummas så blir påföljden en straffavgift. Straffavgiften ges av skatteförvaltningen då den åttonde dagen efter betalningsdagen har passerat. Upp till den 45:e försenings dagen är avgiften 3€ per dag, efter detta är avgiften 135€ + 1% av den summa på ersättningen som är för sent anmäld. Dock finns det en övre gräns på 15,000 € på denna straffavgift.

Ifall att det blivit något fel i anmälan skall detta korrigeras, för de korrigeringar som gjorts för utbetalningar före 01.01.2019 behöver man inte göra någon korrigering i inkomstregistret. (Skatteförvaltningen, 2019 a)

3.1.4. Hushåll som arbetsgivare

Ett hushåll, en fysiskperson eller dödsbo som köper tjänster, anses vara en arbetsgivare. Dessa tjänster kan vara bland annat städning, cateringfirma eller renovering. Det är viktigt att veta ifall man är löneutbetalare eller om man köper tjänsten av ett företag. Ifall att man är löneutbetalare bör man komma ihåg att man även skall ta hand om arbetsgivarskyldigheterna, det vill säga bland annat förskottsinnehållning och socialförsäkringsavgifter. Då man anses vara arbetsgivare skall man anmäla detta i inkomstregistret. Köper man en tjänst av ett företag så är det viktigt att kontrollera att de är

med i förskottsuppbördsregistret, i normala fall är hen registrerad där men ifall att så inte skulle vara fallet så skall du som betalare av fakturan anmäla alla uppgifter till inkomstregistret. Ett hushåll som endast tillfälligt betalar ut lön är inte registrerad i arbetsgivarregistret, hen skall då anmäla löneuppgifterna den femte dagen i månaden följande kalendermånad efter att utbetalning skett. Om hushållet betalar ut lön regelbundet bör denne vara registrerad i arbetsgivarregistret. Då infaller skyldigheten att anmäla löneutbetalning till inkomstregistret senast fem dagar efter utbetalning skett.

(Skatteförvaltningen, 2019 c)

3.2. Bekämpningsåtgärder inom byggbranschen

Byggbranschen har under många år varit en bransch av intresse för både staten och skatteförvaltningen, detta på grund av den gråa ekonomin som förekommit, och än idag förekommer. Regleringar har gjorts för att hantera detta och minska det skattegap som uppstår i och med den gråa ekonomin. I kapitlen nedan kommer det tas upp de vanligaste och tydligaste åtgärderna som vidtagits.

3.2.1. Omvänd moms

Vid försäljning av varor och tjänster så är det säljaren som skall betala moms till staten. 2011 infördes omvänd mervärdesbeskattningsskyldighet inom byggbranschen för att bekämpa grå ekonomi. Det kan vara väldigt många mellanhänder i byggbranschen, därför infördes omvänd moms för försäljning av byggtjänster där det undantagsvis är köparen som är momsskyldig. Köparen är då skyldig att anmäla skatten på försäljningen samt betala den.

Omvänd mervärdesbeskattningsskyldighet tillämpas då det är frågan om en byggtjänst eller hyrd arbetskraft för en byggtjänst och köparen är en näringsidkare som säljer byggtjänster. Mervärdesskattelagen definierar byggtjänst som en bygg- eller reparationstjänst av fastighet och överlåtelse av varor vid montering av dessa. Byggtjänsten innefattar både nybyggen och grundförbättringar, även installation av alarmsystem anses vara en byggtjänst. Detta förfarande tillämpas inte på varuförsäljning som sådan, men ifall varuförsäljningen är en del av tjänsten så tillämpas detta. Man kan inte sälja ett larmsystem som sådan med omväänd momsskyldighet men en installation av detta kan tillämpas. Detta beror dock även på hurudant monteringsarbete det rör sig om. Ifall monteringen av varan anses vara liten i jämförelse med varuförsäljningens andel så beaktas detta som varuförsäljning och inte byggtjänst. Undantag för den omvända momsskyldigheten är planering och övervakning av bygget.

En av förutsättningarna för att använda sig av omväänd moms som definieras i mervärdesskattelagen är att köparen är en näringsidkare. Denne bör idka en fortsatt verksamhet och inte enbart tillfällig. Dock så behöver inte köparens huvudsakliga bransch vara byggverksamhet men försäljningen bör fortsättningsvis vara regelbunden. Som tillfällig verksamhet anses engångsföreteelser eller ringa byggande. Detta innebär att man inte kan använda sig av omväänd momsskyldighet vid försäljning till privatpersoner. Säljaren bör även kontrollera att köparen är registrerad som momsskyldig. Ifall att omsättningen understiger 10 000€ per räkenskapsperiod så är man inte momsskyldig. Säljaren skall ge köparen en faktura där det förutom den normala fakturainformationen även förekommer köparens momsidentifikation och uppgift om dennes skattebetalningsskyldighet. Skattesats och skattebelopp skall inte antecknas på fakturan. Köparen har rätt att dra av mervärdesskatten ifall denne uppfyller kraven för detta. (Suomen yrittäjät, 2011)_(Skatteförvaltningen, 2017)

b)

3.2.2. Skattenummer

Alla som arbetar på en byggarbetsplats måste ha synliga personkort på sig försedda av skattebyrån. Enligt arbetarskyddslagen 52a§ ska dessa kort vara försedda med ett fotografi samt personens skattenummer, namn, anställningsförhållande samt arbetsgivarens namn. Skattenumret är en personlig 12 siffrig identifieringskod. Detta för att förhindra grå ekonomi. Det är arbetsgivarens ansvar att kontrollera att den anställda har ett personkort och att denne är registrerad i det offentliga skattenummerregistret före arbetsförhållandet inleds. Ifall arbetstagaren inte har ett personkort skall arbetsgivaren förse denne med ett sådant. Detta gäller alla på en gemensam byggarbetsplats, även kontorsarbetare, städpersonal och väktare. Att skattenumret är registrerat i det offentliga skattenummers register innebär att det är registrerat i skattemyndighetens databas. Detta är ingenting som sker automatiskt utan man bör separat be om att få sitt skattenummer registrerat. För finländska medborgare fås skattenumret i samband med skattekortet för privatpersoner och för yrkesutövare i samband med beslut om förskottsskatt.

En byggarbetsplats anses vara gemensam ifall det är flera än en arbetsgivare eller företagare som verkar på samma byggarbetsplats på en och samma gång. Detta innebär att ifall ett enskilt företag verkar på en byggarbetsplats så behöver dessa inte vara försedda med personkort. Personer som enbart transporterar varor till platsen behöver inte heller vara försedda med dessa kort. För att kunna få ett skattenummer behöver man ha en finländsk personbeteckning, detta kan utländska arbetare ansöka om från skattebyrån eller magistraten. I ansökan skall den sökande fylla i anställningsförhållande, arbetsgivare och lönebelopp. Personen som ansöker om en finsk personbeteckning måste personligen besöka magistraten eller skatteförvaltningen för att styrka sin identitet.

Man kan kontrollera om någon är med i skattenummerregistret genom att sätta in namn och skattenummer. Denna tjänst är öppen för alla och visar enbart ifall personen i fråga är med i registret eller inte. En person som är registrerad i skattenummerregistret kan be om att bli avregistrerad från detta. Arbetstagaren bör då skicka in en utredning över att hen ej längre arbetar inom byggbranschen. Det är enbart arbetstagaren själv som kan ansöka om att bli

avlägsnad. Om inga uppgifter om den registrerade har blivit inlämnade under 2 år så tar skatteförvaltningen bort personens skattenummer ur registret. (Työsuojelu, 2018) (Skatteförvaltningen, 2017 c) (Skatteförvaltningen, 2017 c) (Justitieministeriet, 2011)

I det nya regeringsprogrammet framgår det att skattenummer nu även kommer att tas i bruk på skeppsvarv. De kommer även att undersöka om skattenummer skulle kunna tillämpas i en vidare bemärkning i de så kallade riskbranscherna, framförallt inom turism- och restaurangbranschen. (Valtioneuvosto, 2019)

3.2.3. Anmälningsskyldighet arbetstagare & entreprenaden

Den som köper eller beställer en byggtjänst är skyldig att anmäla uppgifter om entreprenaden till skatteförvaltningen. Uppgifter som skall ges är om entreprenadavtalet, det vill säga vem avtalspartnern är, varaktighet och summan av arbetet. De skall även anmäla transaktionsinformation gällande avtalet. Företaget bör även skicka in uppgifter till skatteförvaltningen för alla anställda företaget har på byggarbetsplatsen.

Skyldigheten att skicka in entreprenad uppgifter går inte hand i hand med skyldigheten att skicka in arbetstagaruppgifter. Man gör sig skyldig att lämna in entreprenaduppgifter i alla de fall där det rör sig om en byggtjänst. Enligt mervärdesskattelagen definieras byggtjänst som ett bygnads eller reparationsarbete på fastighet, överlåtelse av vara som blivit installerad i samband med en reparation eller bygge, planering, övervakning eller motsvarande tjänst i samband med bygge eller reparation av fastighet. Däremot skall man enbart lämna in arbetstagaruppgifter då det rör sig om arbete på en gemensam byggarbetsplats. Även privatpersoner bör anmäla till skatteförvaltningen ifall dennes byggande kräver bygglov när bygget är slutgjort skall denne skicka in ett intyg från skatteförvaltningen till byggnadstillsynsmyndigheten om att rätta uppgifter blivit inlämnade. (Skatteförvaltningen, 2017 d)

3.2.4. Entreprenaduppgifter

En entreprenad är en byggtjänst som blir utförd mot betalning eller annan ersättning. Enligt lagen om beskattningsförfarande är det den som beställer en byggtjänst som gör sig skyldig att anmäla uppgifter om entreprenaden. Beställaren är ofta ett företag men om det rör sig om en privatperson som enskild rörelseidkare bör denne varje månad lämna in uppgifter till skatteförvaltningen med kontaktuppgifter, företaget och löner. Vid enbart planering av arbetet så behöver inte lämna några uppgifter om entreprenaden. I en underleveranskedja är varje beställare för egen del skyldig att lämna uppgifter om sina underentreprenörer (Justitieministeriet, 1993) (Skatteförvaltningen, 2017 d)

4. Metod

Detta examensarbete baserar sig på en kvalitativ forskningsmetod. Valet av denna metod baserades framförallt på att en kvalitativ strategi har ett stort fokus på att analysera och tolka informationen, istället för att jämföra numerisk data som är inriktningen för den kvantitativa forskningen. Bryman och Bell (2017) anser att det bör göras en viss skillnad mellan kvalitativ och kvantitativ forskning även om många forskare är av annan åsikt. Den kvalitativa forskningen baserar sig på ord och åsikter av de som är deltagande i själva forskningen, medan den kvantitativa behandlar siffror, statistik och andra så kallade hårda data. De forskare som är av annan åsikt än Bryman och Bell talar istället för att det enbart är grundläggande skillnader forskningsmetoderna emellan, eller rent av att det inte finns någon användbar åtskillnad mellan dessa.

Den kvalitativa forskningen är inte lika tydlig och enkel att definiera som den kvantitativa. Detta beror delvis på att den innehåller flera stycken olika metoder så som etnografi, kvalitativa intervjuer och analys av texter och dokument. Etnografi innebär att forskaren studerar det sociala engagemanget i undersökningsobjektens liv under en längre period, detta

är därmed inte relevant för denna undersökning. Kvalitativa intervjuer är den mest använda metoden inom kvalitativ forskning och även den metod som använts i detta arbete. I en kvalitativ intervju låter man ofta intervjun röra sig i olika riktningar beroende på vad intervjuobjektet anser vara relevant. Forskaren förespråkar detta eftersom hen vill ha utförliga och detaljerade svar. Intervjuerna kan variera mycket beroende på ifall de är ostrukturerade eller semistrukturerade. En ostrukturerad intervju kan baseras på en enda fråga och den intervjuade får därefter berätta och gå i vilken riktning som helst. I en semistrukturerad intervju har forskaren frågor färdigt formulerade med utsatt tema hen vill ha svar på, den intervjuade får dock fritt formulerat svara på frågorna.

Den teoretiska delen baseras till stor del på skatteförvaltningens utgivna information och även finsk lagstiftning. Jag ville få en djupare förståelse över ämnet och inte enbart ta reda på möjligheten ur en teoretisk synvinkel utan även huruvida det skulle fungera i praktiken, detta uppnåddes genom de utförda kvalitativa intervjuer av sakkunniga inom området. Med sakkunniga syftas i detta arbete på de som arbetar med detta på en regelbunden basis och därmed har erfarenhet hur det fungerar i praktiken. (Bryman & Bell, 2017)

5. Undersökning

Den empiriska delen av detta examensarbete har bestått av intervjuer med 7 personer. Intervjuerna har gjorts via e-post och den intervjuade har fritt fått formulera sina svar. I detta kapitel kommer jag först att berätta i korthet om restaurangbranschen som är i fokus för denna undersökning, därefter går jag igenom intervjusvaren. Intervjusvaren är indelade i egna kapitel för att tydliggöra svaren, avslutningsvis analyseras intervjusvaren.

5.1. Restaurangbranschen

2015 påbörjade skatteförvaltningen en intensifierad skatterevision av restaurangbranschen. Detta är en bransch där mycket av betalningarna görs kontant och då är det mycket enklare att försäljningen går förbi kassan än om det blir betalt med kort. Därför är försäljning förbi kassan också den vanligaste typen av försummelse bland svarta arvoden och försummelse av att betala arbetsgivararvoden. (Enheten för utredning av grå ekonomi, 2015)

I ett pressmeddelande från 2016 skriver Vero att 70% av de 650 företagen i restaurangbranschen som granskats, hade bristande bokföring eller försök till skatteflykter. Förfarandena ledde i vissa fall till indragande av serveringstillstånd. Valvira är Finlands tillsynsverk för social- och hälsovård och de kontrollerar bland annat alkohollagen och har rätt att dra in alkoholtillstånd om de anser att tillförlitligheten är bristfällig. Projektet om att effektivisera revisioner i restaurangbranschen 2015 resulterade i att 62 företag fick indragna serveringstillstånd av Valvira. En tredjedel av de undersökta restaurangerna misstänks för skattebedrägeri och grovt bokföringsbrott. Vidare skriver Vero att 14% av alla tips de får in angående skattefusk berör restaurangbranschen. (Skatteförvaltningen, 2016 b) (Skatteförvaltningen, 2016 b)

Man har kunnat konstatera att personer med en kriminell bakgrund löper större risk att beblanda sig i grå ekonomisk verksamhet. Det har gjorts en undersökning på företag med stora skatteskulder, mera än 30 000€, varav man kom fram till att det var vanligare bland de som varit kriminella att ha stora skatteskulder. Företag som har sådana personer som ansvariga aktörer i företaget blir allt oftare skattegranskade och granskade för grå ekonomi än andra företag. Det händer även att de väljer att inte registrera sig i förskottsuppbördsregistret eller momsregistret, enligt skatteförvaltningen är det även hänt att företaget inte har någon verksamhet över huvud taget. (Skatteförvaltningen, 2018 h)

5.2. Intervju

Empirin är baserad på 7 intervjuer med personer som arbetar inom ämnet. De intervjuade bestod av två skatterevisorer som arbetar för skatteförvaltningen, en revisor, tre bokförare och en restaurangägare.

Intervjuerna skedde via e-mail, för att uppnå en högre svarsgrad så kontaktades de intervjuade på förhand med förfrågan om att medverka i denna intervju. Reliabiliteten ökade i och med att de intervjuade då frivilligt deltog i detta, antagandet är att de ville svara på enkäten och därmed skulle ge mera utförliga svar. De som deltog fick alla samma frågor som bestod av både påståenden och frågor som de skulle ta ställning till. Efter varje fråga fanns även utrymme för kommentarer och möjlighet att fritt formulera varför man var av den åsikten. I kapitlet nedan kommer intervjusvaren att redogöras. Syftet med dessa intervjuer var att ta reda på huruvida dessa åtgärder skulle kunna bidra till att minska den grå ekonomin inom restaurangbranschen. En del av åtgärderna är sådana som redan finns implementerade i byggbranschen men som kanske skulle gå att tillämpa även i restaurangbranschen.

Personerna som blev intervjuade valdes för att få en så verklig och mångsidig bild som möjligt, huruvida dessa åtgärder skulle kunna tillämpas. Genom att ta i beaktande åsikter från människor som arbetar med olika fokus inom samma ämne så vidhöll även examensarbetet sin validitet. Antagandet är att restaurangägaren har en någorlunda avvikande åsikt från skatterevisorn. Intervjuerna bestod av 11 stycken frågor, svaren kommer att presenteras i egna kapitel nedan. Frågorna finns bifogade till examensarbetet i bilaga 1.

5.2.1. Tillämpning av skattenummer skulle minska på den grå ekonomin

Skattenummer används flitigt inom byggbranschen på gemensamma byggarbetsplatser. Alla de intervjuade var av den åsikten, att en tillämpning av skattenummer på de anställda i restaurangbranschen skulle kunna minska på den gråa ekonomin. Genom att alla i personalen, även inhoppare, skulle bära skattenummer synligt så skulle det vara lättare för

både kunder och myndigheter som granskar att kontrollera att personalen i facto är 'vita'. Med vita syftas det på att personen arbetar ärligt, skatter och andra lagstadgade avgifter blir betalda och bokförda. En bokförare påpekar att detta skulle medföra mera byråkrati för företaget och de anställda. Risken i detta är att det istället skulle ha motsatt effekt och att det skulle bli mera svartarbete bland exempelvis inhoppare som arbetar enbart någon enstaka timme. Revisorn är av liknande åsikt att svarta löner kan förekomma genom att de istället skulle ge pengar ur kassan direkt i handen istället.

5.2.2. Inkomstregistret har minskat på grå ekonomi och svartarbete

Inkomstregistret är nytt från och med januari 2019. Eftersom att systemet är nytt för detta år så är det svårt att veta vad den egentliga effekten av system är. Ungefär hälften av de intervjuade var osäkra på om inkomstregistret tjänat sitt syfte med att minska på den grå ekonomin. Detta på grund av att systemet tillämpats under en väldigt kort tid när dessa intervjuer utfördes, det heller inte några analyser över inkomstregistrets bidragande effekter. Andra hälften av de intervjuade var av den åsikten att inkomstregistret inte har minskat på den grå ekonomin inom restaurangbranschen. De som tidigare arbetat svart lämnar även nu de svarta lönerna oanmälda skriver de.

5.2.3. Hur skulle inkomstregistret kunna tillämpas vidare

Inkomstregistret är nytt och därmed kan man anta att det kommer att tillkomma ändringar i detta under årens lopp då systemet blivit mera använt. De intervjuade hade svårt att nämna något förbättringsförslag eftersom de inte var löneräknare och därmed inte aktivt använde sig av inkomstregistret. Tillämpningar som föreslogs var att man skulle kunna integrera olika lönesystem vilket skulle minska på det manuella arbetet. Det påpekades dock att systemet i sig skulle behöva fungera felfritt före någon vidare tillämpning på systemet tas i bruk.

5.2.4. Ett online kassasystem skulle minimera skattefuskar och försäljning förbi kassan

Sedan 2016 har skatteförvaltningen undersökt hur och om ett online kassasystem skulle kunna implementeras samt hur detta skulle kunna fungera i praktiken. Åsikterna om detta system bland de intervjuade var varierande. Framförallt var några stycken av den åsikten att detta system skulle bli väldigt dyrt för företagen, även för skatteförvaltningen som skulle behöva tillsätta mera resurser för att följa med detta. Stora företag skulle eventuellt kunna tillämpa ett sådant system men för de små företagen skulle detta kosta väldigt mycket. I skatteförvaltningens undersökning om hur ett online kassasystem skulle fungera kom de fram till att detta inte skulle minska på den gråa ekonomin eftersom man kan välja att inte alls så in beloppet i kassan, detta nämner även revisorn. Skatterevisorerna var båda av den åsikten att ett online kassasystem skulle fungera om det fanns resurser att följa upp och analysera informationen i realtid.

5.2.5. Vad finns det för nackdelar med att följa med försäljning i realtid

Ett online kassasystem skulle innebära att försäljningen följs med i realtid. Restaurangägaren anser att detta skulle innebära kortare deadlines vilket skulle vara negativt. För tillfället är arbetsmängden för dem till viss del period baserad vilket betyder att de hinner göra arbetet som de inte hann med då det var stressigt då de istället har det lite lugnare. En annan nackdel är att speciellsituationer förekommer som exempelvis korrigerings vid feltryck. Vid sådana tillfällen kan det komma onödiga förfrågningar från myndigheten. Även här påpekar skatterevisorn att ett online kassasystem skulle kräva alltför stora resurser i uppföljning. Detta skulle även kunna stressa företagen istället för att uppmuntra dem att redovisa 'rena' siffror.

5.2.6. En implementering av omvänd moms på cateringtjänster skulle minska på den grå ekonomin

Omvänd moms har tillämpats inom byggbranschen där det istället för det traditionella systemet där säljaren betalar momsen, betalar den köpande parten moms till staten. Det är också köparens ansvar att betala momsen. Enbart två stycken av de intervjuade ansåg att detta inte skulle fungera på cateringtjänster, detta eftersom cateringtjänster främst köps av privatpersoner som inte omfattas av momsplikten. I de fall där kunden är ett företag anser de andra intervjuade att detta skulle kunna vara en möjlighet. Bland annat skulle detta kunna minska risken att hålla catering utanför bokföringen för det som har catering som sidobusiness. ”Jag tror mera på morot än piska” skriver en av bokförarna. Med detta syftar hen på att istället för att införa regler och begränsningar för företagen, så skulle man införa detta som skulle gynna företagen istället. Restaurangägaren som även håller på med catering var väldigt ense med detta påstående.

5.2.7. En del av ansvaret i bekämpningen av grå ekonomi borde sättas på konsumenten

Borde konsumenterna ta en del av ansvaret i bekämpningen eller ska hela ansvaret vara på företagen och dess bokförare. Även i denna fråga var åsikterna delade. De som ansåg att ansvaret inte borde läggas på konsumenten var av den åsikten att företagen själva borde vara klara i sitt budskap om att de inte håller på med någon form av grå ekonomi. Även att konsumenten kan begära kvitto motverkar grå ekonomi men mera än så kan man inte begära av konsumenten, ansåg de som var av motstridande åsikt. De som ansåg att konsumenten bör bära ett visst ansvar motiverade det med att statens resurser inte räcker till för att kontrollera allt, skattepengarna bör vara till allas förmån och inte enbart att bekämpa den grå ekonomin. Som konsument bör man inte stöda ett företag där man misstänker att grå ekonomi förekommer.

5.2.8. En upplysningskampanj riktad till konsumenterna skulle minska på grå ekonomi

Upplysningskampanjer har bland annat gjorts inom byggbranschen men även inom andra branscher har de förekommit. Alla är av den åsikten att information och utbildning om detta skulle påverka. Människorna borde få upp ögonen för hur försäljning slås in eller om den slås in överhuvudtaget. Dock påpekas det att troligtvis enbart en bråkdel av konsumenterna skulle ändra på sitt beteende.

5.2.9. Skattegranskningarna behöver moderniseras och göras på annat vis än i dagsläget

Det flesta av de intervjuade ville inte uttala sig om skattegranskningens tillräcklighet eftersom att de inte var insatta i den. En av bokförarna ansåg att skattegranskningen fungerar okej. Skatterevisorn påpekar även att skattegranskningen moderniseras hela tiden fastän grundidén är densamma. Nya fenomen och risker tas i beaktande och de försöker hänga med i utvecklingen framförallt inom IT. Revisorn skulle vilja att skattegranskningen skulle vara mera tillrättavisande än straffande, även om straff behövs i vissa sammanhang.

5.2.10. En slopning av handel med kontanta medel skulle minska på grå ekonomi

I dagens samhälle använder vi oss allt mera av kortbetalning och kontantanvändning minskar. Alla av dem som deltog i intervjun anser att en slopning av kontanta medel skulle minska på den grå ekonomin. Elektroniska betalningar lämnar alltid spår efter sig vilket går att spåra på ett eller annat vis. Med kontanthandel däremot är det lättare att fuska och att låta bli att redovisa försäljning. Skatterevisorn påpekar att även elektroniska betalningar går att

styra till andra hemliga konton men att detta är mycket svårare att dölja än kontant handel. En av de intervjuade ville påpeka att det inte enbart är positivt med ett kontantlöst samhälle, man bör även komma ihåg nackdelarna. I och med digitala transaktioner så minskar även människorna integritet men även risken för hackning och tekniska problem ökar. Skulle vi leva i ett kontantlöst samhälle så skulle detta innebära att bankerna får utökat monopol på betalningslösningar och pengarna.

5.2.11. Skulle det vara möjligt i praktiken att slopa kontanta medel totalt

Skulle det i praktiken gå att leva i ett totalt kontantlöst samhälle. Alla var av den åsikten att i dagens läge går det inte, men vi är på väg ditåt. Kontanterna försvinner på sikt men man bör även komma ihåg dem som inte har betalkort, exempelvis barn, utlänningar och turister. Vi bör låta resten av världen komma ikapp till den nivå vi i Norden är nu, före vi kan tänka på ett kontantlöst samhälle. Enbart en person var av den åsikten att kontanterna inte helt borde försvinna. Detta var främst med tanke på små glasskiosker och små försäljare på marknader och så vidare. För dem skulle det bli en stor extra kostnad att införskaffa betalterminaler.

5.3. Resultatanalys

I detta kapitel kommer intervjusvaren som ovan presenterades att analyseras vidare. De intervjuade var relativt enade i sina åsikter och någon större avvikelse bland kommentarerna framkom inte. De metoder och påståenden som majoriteten av de intervjuade ansåg att inte skulle kunna tillämpas eller vara till någon nytta inom restaurangbranschen, tas inte upp i detta kapitel för analys.

En tillämpning av skattenummer på alla anställda inom restaurangbranschen ansåg samtliga intervjuade att skulle vara en möjlighet. En sådan tillämpning skulle innebära att alla anställda skulle behöva be om ett eget skattenummer från skatteförvaltningen. Även om det är arbetstagarens uppgift att skaffa sig ett skattenummer så är det arbetsgivarens ansvar att kontrollera att det givna numret är korrekt. Skattenumret bör vara synligt på ett personkort försett med fotografi som arbetstagaren bär på sig på arbetsplatsen. En implementering av detta skulle göra det enkelt för konsumenterna, men även myndigheterna att kontrollera om en person arbetar svart eller inte. Man får dock inte glömma bort att personer fortfarande kan få betalt svart. Det vill säga att arbetsgivaren betalar hela eller en del av lönen i handen åt den anställda.

Inom byggbranschen har omvänd moms visat sig vara ett effektivt sätt att få företagen till att betala momsen åt staten. En stor del av cateringtjänsterna företagen har, är åt privatpersoner för bland annat bröllop och andra festligheter. På dessa tjänster skulle en omvänd momsskyldighet inte kunna tillämpas eftersom privatpersoner inte är momsskyldiga. Detta var någonting som flertalet av de intervjuade nämnde. Momsskyldigheten skulle därmed falla på de företag som köper cateringtjänster. Företag ordnar julfester och representationstillfällen där de kan ha cateringtjänster. I dessa sammanhang skulle en omvänd moms gå att tillämpa. Framförallt restaurangägaren som intervjuades var positivt inställd till denna fiktiva implementering. Cateringtjänster kan ofta bedömas som en representationsutgift, dessa utgifter är avdragbara till 50% i inkomstbeskattningen. För representationsutgifter är däremot inte momsen avdragbar. Om omvänd moms skulle tas i bruk för cateringtjänster så skulle cateringföretaget skicka en faktura utan moms till köparen. Köparen skulle då betala momsen för fakturan men skulle även få dra av momsen från sin egen momspliktiga försäljning. Byråkratin och bokföringen skulle öka aningen för den köpande parten i dessa fall. Risken att den säljande parten skulle skicka en faktura med moms fastän denne inte betalat någon moms skulle däremot utebli.

Att konsumenten skulle bära större ansvar i bekämpningen av grå ekonomi var det delade åsikter om. Revisorerna ansåg att så var fallet medan restaurangägaren samt alla bokförare förutom en som var av motsatt åsikt. Statens pengar räcker inte till och därför är det upp till konsumenterna att hjälpa till skriver en av revisorerna. Andra lite mera självklara tips var att

konsumenterna inte skall stödja sådana företag som de misstänker kan ha en koppling till någon sorts grå ekonomisk verksamhet. Konsumenten kan be om kvitto, men mera än så kan man inte kräva av konsumenten skriver en av bokförarna. Däremot var alla ense om att man genom någon form av upplysningskampanj riktad till konsumenterna skulle kunna minska på den grå ekonomin. Denna sorts kampanjer har gjorts tidigare inom andra branscher som exempelvis byggbranschen. ”All information och utbildning har påverkan.” Skriver en av skatterevisorerna. Genom att informera konsumenterna om vad de skulle kunna se upp med och var riskzonerna för grå ekonomisk verksamhet finns, så skulle de lättare själva kunna uppfatta om någonting verkar vara fel. Om de inte är medvetna om var riskerna finns och hur de kriminella går tillväga i stora drag, kan man inte heller kräva att de skall känna igen sådant på egen hand.

Alternativa betalningsmetoder utvecklas hela tiden. Kortbetalningar blir allt vanligare och vid vissa servicestationer har de till och med gått så långt att de inte tar emot kontanter mera. VR tar bland annat inte emot kontanter vid försäljning av tågbiljetter i tåget skriver Yle (Yle, 2019). Detta skulle kunna vara en bidragande del i minskningen av den grå ekonomin anser de intervjuade. Alla var av jakande åsikt angående att en slopning av kontanta medel skulle minska på grå ekonomi i restaurangbranschen. Detta beror bland annat på att elektroniska betalningar lämnar spår efter sig och därmed är det väldigt svårt att dölja en sådan försäljning. Vid kontant betalning finns det däremot en risk för att pengarna inte blir inslagna i kassan. Dock så finns det flertalet nackdelar med ett kontantlöst samhälle. Alla har inte rättighet till ett bankkort, exempelvis barn, de behöver fortsättningsvis också ha möjlighet att göra inköp. Det finns restauranger som har övergått till att vara helt kontantlösa där även beställning och betalning görs via en app i telefon. Dessa är dock väldigt få men är ett steg i riktning mot ett kontantlöst samhälle. De intervjuade var även ense om att det i praktiken kommer att vara möjligt att övergå till ett kontantlöst samhälle, men inte ännu. Detta dels på grund av det som tidigare nämndes, det finns de som inte har tillgång till bankkort. Men man bör även ta i beaktande småföretagare som exempelvis säljer småkakor på torget. För dem blir det väldigt dyrt att införskaffa sig betalterminaler. Utöver detta ansåg de att systemet skulle behövas moderniseras och utvecklas för att minimera hackning och de tekniska problem som kan uppstå.

I Norden är vi relativt välutvecklade och använder oss av kortbetalningar och andra alternativa betalningsmetoder via telefon. Dock får det ej glömmas bort att många andra länder inte är lika väl utvecklade och därmed kan vi inte heller utvecklas i en alltför snabb takt. Resten av omvärlden bör också hänga med i utvecklingen för att det skall vara hållbart.

6. Avslutning

Restaurangbranschen genererar en stor mängd av de förlorade skatteintäkterna i samband med grå ekonomi. Skattegranskningar blir gjorda men detta är någonting som är omöjligt att göra på vartenda företag som har verksamhet i Finland. Skulle någon av metoderna framställda i intervjufrågorna hjälpa till i bekämpningen och skulle de fungera i praktiken?

Omvända moms inom byggbranschen visade sig vara ett väldigt effektivt sätt att få momsen betald. I föregående kapitel diskuterades implementeringen av detta i restaurangbranschen för cateringtjänster. Detta fenomen skulle antagligen minska på den grå ekonomin men eftersom att det rör sig om en så liten del av den grå ekonomiska verksamheten så skulle detta troligtvis inte vara lönsamt att införa. Från alla cateringtjänster som säljs så bör vi räkna bort de som är till privatpersoner, den del som lämnar kvar som försäljning till företag är inte av en sådan mängd att detta skulle ha stor inverkan på den moms som skulle bli betald. Det skulle inte bidra med tillräckligt mycket ökade momsinkomster för att detta skulle vara lönsamt i verkligheten.

Problem med försäljning förbi kassan är väldigt vanligt, ofta noterar inte kunden att försäljning inte blir inslagen i kassan. Försäljaren är alltid skyldig att ge kvitto på försäljning, men om kunden däremot inte vill ha kvitto så finns det inget krav på att kvitto behöver skrivas ut. Att med jämna mellanrum genomföra kampanjer att konsumenten alltid skall be om kvitto skulle troligtvis en del av försäljningen förbi kassan försvinna. Sådana kampanjer räcker det dock inte att genomföra endast en gång eftersom konsumenten är benägen att

återgå till sitt gamla beteende, att inte begära kvitto. Genom att regelbundet ha dessa kampanjer så skulle konsumenterna göras påmind om att begära kvitto och sannolikheten för att denne skulle göra det till en vana är större.

Tidigare diskuterades företag som slår in försäljning i en skild kassamaskin. Kunden får kvitto i dessa fall men försäljningen kommer inte in i företagets bokföring eftersom pengarna är dirigerade till ett annat privat konto. En alternativ förebyggande metod som skatteförvaltningen undersökt är ett online kassasystem. I skatteförvaltningens undersökning bestående av fyra delar kom de fram till att systemet skulle bli väldigt dyrt samt att detta inte skulle förhindra företag från att låta bli att slå in försäljningen. Hur bra kassasystem man än har som skickar information i realtid till skatteförvaltningen, så förutsätter dessa fortfarande att försäljningen slås in. Detta innebär att det ursprungliga problemet med att försäljning inte slås in i kassan inte försvinner i samband med ett sådant här system. Försäljning som inte slås in i kassan är en av de största bidragande faktorerna till den gråa ekonomin som förekommer inom denna bransch. Reglering av detta fenomen är väldigt svårt och rent av omöjligt att kontrollera.

Intervjusvaren gav inte någon specifik lösning på problemet med den gråa ekonomin inom restaurangbranschen. Fenomenet är svårt att kontrollera och skatteförvaltningen kan inte heller sätta alltför stora resurser för bekämpningen av detta. Detta var någonting som skatterevisorerna påpeka några gånger i intervjun, att skatteförvaltningens resurser inte räcker till. Exempelvis så ansåg de att ett online kassasystem skulle minska på den gråa ekonomin om de skulle ha resurser att följa upp detta. Bokförarna ansåg däremot att detta inte skulle fungera bland annat för att det skulle bli väldigt dyrt för de små företagen. En annan fråga där man märkte av skillnader var ifall det skulle vara möjligt att i praktiken slopa kontanta medel. Alls var ense om att detta skulle vara möjligt men inte ännu, men resonemanget kring varför varierade. Bokförarna och revisorerna tänkte på de som inte har tillgång till bankkort och små företagen där det inte är lönsamt att införskaffa sig betalterminaler. Restaurangägaren påpekade att man skulle behöva uppdatera de system som redan används och göra dem omöjliga att bli utsatta för hackning och anslutnings avbrott.

Vidare forskning skulle kunna göras på inkomstregistret med syfte att undersöka huruvida detta system har fungerat och har svarta löner minskat i och med detta. Intervjuobjekten i denna undersökning var inte insatta i inkomstregistret och kunde därmed inte uttala sig om detta. Dock skulle en sådan undersökning förutsätta att inkomstregistret varit i användning under en lite längre tid än när detta examensarbete utfördes.

Några så att säga enkla lösningar för att bekämpa den grå ekonomin inom restaurangbranschen kan vi konstatera att inte existerar. De som vill idka grå ekonomisk rörelse kommer alltid att finna en lösning för detta. Som konsumenter bör man ta ett visst ansvar och inte handla av de som man misstänker att idkar grå ekonomisk verksamhet. Detta skulle i alla fall vara en början på att bekämpa den grå ekonomin i restaurangbranschen.

7. Källförteckning

Bryman, A. & Bell, E., 2017. *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. 3 red. u.o.:Liber.

Ekobrottsmyndigheten, u.d. *Vad är ett skattebrott*. [Online]

Available at: <http://ekobrott.se/om-ekobrott/skattebrott/>

[Använd 08 2019].

Enheten för utredning av grå ekonomi, 2015. *Grå ekonomi 2015*. [Online]

Available at:

https://www.vero.fi/contentassets/54e9775a7d4a48bcbfa79590795d4e23/gra_ekonomi_2015.pdf

[Använd 06 2019].

Företagstolken, u.d. *Mervärdesskatt*. [Online]

Available at:

<https://www.yritystulkki.fi/se/alue/narpes/nyforetagare/igangsattandet/mervardesskatt/>

[Använd 08 2019].

Hoffman, L., 2017. *Yle.fi*. [Online]

Available at: <https://svenska.yle.fi/artikel/2017/05/18/abokrogare-domd-till-over-2-ars-fangelse-skattebrott>

[Använd 09 2019].

Inrikesministeriet, u.d. *Det vanligaste ekonomiska brottet är skattebedrägeri*. [Online]

Available at: <https://intermin.fi/sv/polisvasendet/ekonomisk-brottslighet-och-gra-ekonomi>

[Använd 08 2019].

Justitieministeriet, 1889. *Strafflagen*. [Online]

Available at: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1889/18890039001>

[Använd 08 2019].

Justitieministeriet, 1993. *Mervärdesskattelag*. [Online]

Available at: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1993/19931501>

[Använd 08 2019].

Justitieministeriet, 1997. *Bokföringslag*. [Online]

Available at: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1997/19971336>

[Använd 09 2019].

Justitieministeriet, 1997. *Kirjanpitolaki*. [Online]

Available at: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>

[Använd 08 2019].

Justitieministeriet, 2010. *Lag om enheten för grå ekonomi*. [Online]

Available at: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2010/20101207>

[Använd 09 2019].

Justitieministeriet, 2011. *Lag om skattenummer och skattenummerregistret för byggbranschen*. [Online]

Available at: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2011/20111231>

[Använd 08 2019].

Justitieministeriet, 2013. *Lag om att erbjuda kvitto vid kontantförsäljning*. [Online]

Available at: <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2013/20130658>

[Använd 09 2019].

Korkein oikeus, 2018. *KKO:2018:23*. [Online]

Available at: <https://korkeinoikeus.fi/fi/index/ennakkopaatokset/precedent/152222969918.html>

[Använd 09 2019].

Laki24, u.d. *laki24*. [Online]

Available at: <https://www.laki24.fi/riri-rikokset-elinkeinorikokset-torkea-kirjanpitorikos/>

[Använd 08 2019].

MARA, u.d. *Alan taloudellinen jalanjälki*. [Online]

Available at: <https://www.mara.fi/toimiala/vastuullisuus/alan-taloudellinen-jalanjalki.html>

[Använd 10 2019].

Minilex, u.d. *Kirjanpitolain rikkominen*. [Online]

Available at: <https://www.minilex.fi/a/kirjanpitolain-rikkominen>

[Använd 08 2019].

Minilex, u.d. *Kirjanpitolain rikkominen*. [Online]

Available at: <https://www.minilex.fi/a/kirjanpitolain-rikkominen>

[Använd 19 2019].

Minilex, u.d. *Törkeä kirjanpitorikos voi hävittää kirjanpidon kokonaan*. [Online]

Available at: <https://www.minilex.fi/a/t%C3%B6rke%C3%A4-kirjanpitorikos-voih%C3%A4vitt%C3%A4%C3%A4-kirjanpidon-kokonaan>

[Använd 08 2019].

Polisen, 2019. *Övervakningstillslag avslöjade arbetarskyddsbrister och användning av svart arbetskraft*. [Online]

Available at:

<https://www.poliisi.fi/sv/uutiskaruselli/1/0/overvakningstillslag-avslojade-arbetarskyddsbrister-och-anvandning-av-svart-arbetskraft-81279>

[Använd 11 2019].

Rådet för brottsförebyggande, u.d. *Brottsförebyggande.fi*. [Online]

Available at: <https://rikoksantorjunta.fi/sv/ekonomiska-brott-miljobrott-och-arbetsbrott>

[Använd 08 2019].

Rastas, J., 2019. *yrittäjät.fi*. [Online]

Available at: <https://www.yrittajat.fi/varsinais-suomen-yrittajat/turun-yrittajat/a/uutiset/606087-turun-yrittajat-esittaa-vaadi-aina-kuitti-kampanja>

[Använd 09 2019].

Riksdagen, 2017. *Utlåtande ReUU 3/2017*. [Online]

Available at: https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/Lausunto/Sidor/ReUU_3+2017.aspx

[Använd 08 2019].

Skatteförvaltningen, 2016 a. *Intensiv kontroll inom restaurangbranschen Resultatrik*. [Online]

Available at:

<https://www.vero.fi/sv/skatteforvaltningen/nyhetsrummet/pressmeddelanden/2016/intensiv-ko>

ntroll inom restaurangbransch/

[Använd 08 2019].

Skatteförvaltningen, 2016 b. *Skatteförvaltningens intensivkontroll inom restaurangbranschen har avslöjat grå ekonomi.* [Online]

Available at:

https://www.vero.fi/sv/skatteforvaltningen/nyhetsrummet/pressmeddelanden/2016/skatteforvaltningens_intensivkontroll_i/

[Använd 07 2019].

Skatteförvaltningen, 2017 a. *God revisionsred.* [Online]

Available at:

https://www.vero.fi/sv/Detaljerade_skatteanvisningar/anvisningar/49204/god_skattevisionsse/

[Använd 08 2019].

Skatteförvaltningen, 2017 b. *Omvänd momsskyldighet inom byggbranschen.* [Online]

Available at:

https://www.vero.fi/sv/Detaljerade_skatteanvisningar/anvisningar/48625/omvand_momsskyldighet_inom_byggbransche2/

[Använd 08 2019].

Skatteförvaltningen, 2017 c. *Skattenummer är obligatoriska på byggarbetsplatser.* [Online]

Available at: https://www.vero.fi/sv/privatpersoner/skattekort-och-skattedeklaration/fran_utlandet_till_finland/arbeta_i_finland/arbeta-p%C3%A5-en-byggarbetsplats/skattenummer/

https://www.vero.fi/sv/privatpersoner/skattekort-och-skattedeklaration/fran_utlandet_till_finland/arbeta_i_finland/arbeta-p%C3%A5-en-byggarbetsplats/skattenummer/

[Använd 08 2019].

Skatteförvaltningen, 2017 d. *Skyldighet att lämna uppgifter vid byggande.* [Online]

Available at:

https://www.vero.fi/sv/Detaljerade_skatteanvisningar/anvisningar/48413/skyldighet-att-lamna-uppgifter-vid-byggande/

[Använd 08 2019].

Skatteförvaltningen, 2017 e. *Skyldigheten att ge kvitto.* [Online]

Available at:

https://www.vero.fi/sv/skatteforvaltningen/skatteforvaltningen/verksamhet/bekampning_av_den_gra_ekonomi/skyldigheten_att_erbjuda_kvitto_ar_ett_skyldigheten_att_ge_kvitto_vanliga_fra/

[Använd 08 2019].

Skatteförvaltningen, 2018 a. *Fiskaaliset kassajärjestelmät Hankeselvitys osa 1.* [Online]

Available at: https://www.vero.fi/globalassets/harmaa-talous-ja-talousrikollisuus/selvitykset/fiskaaliset-kassaj%C3%A4rjestelm%C3%A4t_osa-1_vaikutukset.pdf

https://www.vero.fi/globalassets/harmaa-talous-ja-talousrikollisuus/selvitykset/fiskaaliset-kassaj%C3%A4rjestelm%C3%A4t_osa-1_vaikutukset.pdf

[Använd 08 2019].

Skatteförvaltningen, 2018 b. *Fiskaaliset kassajärjestelmät Hankeselvitys osa 2.* [Online]

Available at: https://www.vero.fi/globalassets/harmaa-talous-ja-talousrikollisuus/selvitykset/fiskaaliset-kassaj%C3%A4rjestelm%C3%A4t_osa2_kansainv%C3%A4linen-k%C3%A4yt%C3%A4nt%C3%B6.pdf

https://www.vero.fi/globalassets/harmaa-talous-ja-talousrikollisuus/selvitykset/fiskaaliset-kassaj%C3%A4rjestelm%C3%A4t_osa2_kansainv%C3%A4linen-k%C3%A4yt%C3%A4nt%C3%B6.pdf

https://www.vero.fi/globalassets/harmaa-talous-ja-talousrikollisuus/selvitykset/fiskaaliset-kassaj%C3%A4rjestelm%C3%A4t_osa2_kansainv%C3%A4linen-k%C3%A4yt%C3%A4nt%C3%B6.pdf

[Använd 08 2019].

Skatteförvaltningen, 2018 c. *Fiskaaliset kassajärjestelmät Hankeselvitys osa 3*. [Online]
Available at: <https://www.vero.fi/globalassets/harmaa-talous-ja-talousrikollisuus/selvitykset/fiskaaliset-kassaj%C3%A4rjestelm%C3%A4t-osa-iii-valvonta.pdf>
[Använd 08 2019].

Skatteförvaltningen, 2018 d. *Fiskaaliset kassajärjestelmät Hankeselvitys osa 4*. [Online]
Available at: <https://www.vero.fi/globalassets/harmaa-talous-ja-talousrikollisuus/selvitykset/fiskaaliset-kassaj%C3%A4rjestelm%C3%A4t-osa-4-tekninen-toteutus-ja-sovellukset.pdf>
[Använd 08 2019].

Skatteförvaltningen, 2018 e. *Pimeän työvoiman käyttäjä salaa työn välttääkseen työnantajavoitteen*. [Online]
Available at: <https://www.vero.fi/harmaa-talous-rikollisuus/ilmi%C3%B6t/pime%C3%A4-ty%C3%B6voima/>
[Använd 08 2019].

Skatteförvaltningen, 2018 f. *Representationsutgifterna vid inkomstbeskattningen*. [Online]
Available at:
https://www.vero.fi/sv/Detaljerade_skatteanvisningar/anvisningar/48743/representationsutgifterna-vid-inkomstbeskattningen/
[Använd 10 2019].

Skatteförvaltningen, 2018 g. *Rikostaustatiedon merkitys harmaan talouden riskin arvioinnissa*. [Online]
Available at: https://www.vero.fi/globalassets/harmaa-talous-ja-talousrikollisuus/selvitykset/2018_021-rikostaustatiedon-merkitys-harmaan-talouden-riskin-arvioinnissa.pdf

Skatteförvaltningen, 2018 h. *Rikostaustatiedon merkitys harmaan talouden riskin arvioinnissa*. [Online]
Available at: https://www.vero.fi/globalassets/harmaa-talous-ja-talousrikollisuus/selvitykset/2018_021-rikostaustatiedon-merkitys-harmaan-talouden-riskin-arvioinnissa.pdf
[Använd 09 2019].

Skatteförvaltningen, 2018 i. *Skattenummer och det offentliga skattenummerregistret för byggbranschen*. [Online]
Available at:
https://www.vero.fi/sv/Detaljerade_skatteanvisningar/anvisningar/48791/skattenummer-och-det-offentliga-skattenummerregistret-f%C3%B6r-byggbranschen/
[Använd 08 2019].

Skatteförvaltningen, 2018 j. *Ulkomaalaistaustaiset yritykset suomen kaupparekisterissä*. [Online]
Available at: https://www.vero.fi/globalassets/harmaa-talous-ja-talousrikollisuus/laajuus/kuvatvideot-ja-tiedostot/2018_036-ulkomaalaistaustaiset-yritykset-suomen-kaupparekisteriss%C3%A4.pdf
[Använd 08 2019].

Skatteförvaltningen, 2019 a. *Anmäl löneuppgifterna till inkomstregistret från och med år 2019*. [Online]
Available at: <https://www.vero.fi/sv/inkomstregistret/f%C3%B6retag-och->

organisationer/prestationsbetalare/l%C3%B6neuppgifter/

[Använd 08 2019].

Skatteförvaltningen, 2019 b. *Inkomstregistret - företag och organisationer*. [Online]

Available at: <https://www.vero.fi/sv/inkomstregistret/foretag-och-organisationer/>

[Använd 08 2019].

Skatteförvaltningen, 2019 c. *Inkomstregistret - Hushåll som arbetsgivare*. [Online]

Available at: <https://www.vero.fi/sv/inkomstregistret/privatpersoner/hushall-som-arbetsgivare/>

[Använd 08 2019].

Skatteförvaltningen, 2019 d. *Utredningar om den grå ekonomin*. [Online]

Available at: <https://www.vero.fi/sv/gr%C3%A5-ekonomi-brottslighet/omfattning/utredningar-om-den-gr%C3%A5-ekonomin/>

[Använd 08 2019].

Skatteförvaltningen, u.d. *Vad är skatterevision?*. [Online]

Available at: <https://www.vero.fi/sv/foretag-och-samfund/om-foretagsbeskattningen/skattegranskning/>

[Använd 09 2019].

Social- och hälsovårdsministeriet, 2018. *Utländsk arbetstagare*. [Online]

Available at: <https://www.tyosuojelu.fi/web/sv/anstallningsforhallande/utlandsk-arbetstagare>

[Använd 08 2019].

Social- och hälsovårdsministeriet, u.d. *Arbetskydd och bekämpning av grå ekonomi*. [Online]

Available at: <https://stm.fi/sv/bekampning-av-gra-ekonomi>

[Använd 08 2019].

Suomen yrittäjät, 2011. *Omvänd mervärdesskattskyldighet i byggtjänster*. [Online]

Available at: <https://www.yrittajat.fi/foretagens-abc/skatt-och-finans/skatter/omvand-mervardesskattskyldighet-i-byggtjanster-318424>

[Använd 08 2019].

Työsuojelu, 2018. *Byggbranschen*. [Online]

Available at: <https://www.tyosuojelu.fi/sv/web/sv/arbetsforhallanden/byggbranschen>

[Använd 08 2019].

Valtioneuvosto, 2019. *Ett inkluderande och kunnigt Finland*. [Online]

Available at: <https://kuvapankki.valtioneuvosto.fi/l/hhj6wvp-vxSf>

[Använd 09 2019].

Vento, H., 2015. Kirjanpitorikos tapetilla. *Tilisanomat*, Issue 6/2015.

Yle, 2019. *VR lopettamassa lippujen käteismyynnin junissa - Visa electon alkaa viimein toimia*.

[Online]

Available at: <https://yle.fi/uutiset/3-10644137>

[Använd 10 2019].

Bilaga 1

Intervjufrågor

1. **Tillämpning av skattenummer skulle minska på den grå ekonomin.**

Möjligt / inte möjligt

Kommentarer:

2. **Inkomstregistret har minskat på grå ekonomi och svartarbete.**

Ja / Nej

Kommentarer:

3. **Hur skulle Inkomstregistret kunna tillämpas vidare?**

Kommentarer:

4. **Ett online kassasystem skulle minimera skattefusk och försäljning förbi kassan.**
(Med online kassa system menas att kassasystemet i företagen är linkade och skickar information i realtid till skatteförvaltningen)

Ja / Nej

Kommentarer:

5. **Vad finns det för nackdelar med att följa med försäljning i realtid?**

Kommentarer:

6. **En implementering av omvänd moms på cateringtjänster skulle minska på den grå ekonomin.**

Möjligt / inte möjligt

Kommentarer:

7. **En del av ansvaret i bekämpningen av grå ekonomin borde sättas på konsumenten.**

Ja / Nej

Kommentarer:

- 8. En upplysningskampanj riktad till konsumenterna skulle minska på grå ekonomi. Exempelvis att man alltid skall be om kvitto.**

Ja / Nej

Kommentarer:

- 9. Skattegranskningarna behöver moderniseras och göras på annat vis än i dagsläget. (om svaret ja, hur skulle detta kunna göras):**

Ja / Nej

Kommentarer:

- 10. En slopning av handel med kontanta medel skulle minska på grå ekonomi.**

Ja / Nej

Kommentarer:

- 11. Skulle det vara möjligt i praktiken att slopa kontanta medel totalt?**

Ja / Nej

Kommentarer: